

Virgile - *Enéide*, VI - vers 305-330

305 Huc omnis turba ad ripas effusa ruebat,
matres atque viri defunctaque corpora vita
magnanimum¹ heroum, pueri innuptaeque puellae,
impositique rogis juvenes ante ora parentum :
quam multa² in silvis autumni frigore primo
310 lapsa cadunt folia, aut ad terram gurgite ab alto
quam multae glomerantur aves, ubi frigidus annus
trans pontum fugat et terris immittit apricis.

Xylogravure illustrant une édition de la *Divine comédie* de Dante (1493)

Stabant orantes primi transmitters cursum³
tendebantque manus ripae ulterioris amore.
315 Navita sed tristis nunc hos, nunc accipit illos,
ast alios longe summos arcet harena.

Charon - Lécythe attique
(Ve s. av.JC)

Aeneas miratus enim motusque tumultu :
“Dic, ait, o virgo, quid vult concursus ad amnem ?
Quidve petunt animae ? Vel quo discrimine ripas
320 hae liquunt, illae remis vada livida verrunt ?”
Olli⁴ sic breviter fata est longaeva sacerdos :
“Anchisa generate, deum certissima proles,
Cocytus stagna alta vides Stygiamque paludem,
di cuius jurare timent et fallere numen.
325 Haec omnis, quam cernis, inops inhumataque turba est :
portitor ille, Charon ; hi, quos vehit unda, sepulti.
Nec ripas datur horrendas et rauca fluentia
transportare priusquam sedibus ossa quierunt.
Centum errant annos volitantque haec litora circum ;
330 tum demum admissi stagna exoptata revisunt.”

Delacroix - *Dante et Virgile aux Enfers* (1822)

¹ = magnanimorum

² *Quam multa... cadunt folia* : aussi nombreuses sont les feuilles qui tombent

³ *Transmittere* : complément de orantes / *transmittere cursum* : effectuer la traversée

⁴ *Olli* = illi